

1.
2.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

1741

1. Bastinellus, Gellertus Christianus : De praesentia scien-
tiarum mathematicarum in foro juris.
2. Berger, Fr. Guilielmus, de : De eruditione Saxoniae Carolinae.
- 2° Berger, Fr. Guilielmus, de : De eruditione Saxoniae Carolinae.
3. Brokes, Henricus : De jure pecuniarum ad emendum
crustae
4. Brokes, Henricus : De pignore tacito pupillis a tempore
delatae tutelae simpliciter competentem.
5. Brokes, Henricus : De pennis usurarum exactionem
representibus.
6. Brokes, Henricus : De Cicerone juris civilis teste
ac interprete specialim in primis de oratore
libro 1 cap 1 - 138.
7. Cellius, Christoph Ludov : De cautela Socini et quando
illa sit inabilis?
8. Cellius, Christoph Ludov : De tutore anecloristarum
et quando rationes tutelae ~~reprobi~~ reprobi nequeant.

- 9tes = Cellius, Christoph Ludov.: De ignorantia facti proprio
interdum imbecua. 2 Pempt
- 10tes = Hunaccius, Christianus: De retracto in voluntate
clientis perperam patrocinante. 2 Pempt.
- 11^a = Leysen, Augustinus, a: De obsequio maritali
- 11^b = Leysen, Augustinus, a: ; Rechtliche Abhandlung von
Schuldigkeit der Ehefrauen über Feuer zu Dienen.
- 11^c = Leysen, Augustinus, a: ;
12. Leysen, Augustinus, a: De extrajudiciali criminis
confessione.
13. Leysen, Augustinus, a: De immunitate tormentorum
14. Rivinus, Andreas Florens: De alimentis commentus
- 15 Rivinus, Andreas Florens: Thesis juris controversi
secundum ordinem pandectarum 343 - 354.

1742.

1. Berlineller, Gerhard Christianus, Bd. jurisdicti . . . Deca
mus: lectori benevolto s. p. 1. (ad Disputationem
in ungarolun, Grotto Christiani Meursii Wacksi
instit.)

2. Berlinelleros, Gultbertus Christianus: De simultanea iure.
Ad Turas quatenus per feud. Divisionem multitas
3. Carpporius, Fris. Bened: Oratio auspicialis de eo, quod
in jure praedicta ridiculum est. . . et denique
praecedens programma de jure praedictae na-
turae
4. Crellius, Christoph Ludov: Legatum liberati omnis
solatione spontanea non extinguit. . . tripa-
fahit.
5. Crellius, Christoph Ludov: Quomodo legatum iure
voluntate estimatur
- 6^a. Crellius, Christoph Ludov: Observationes de paucis
silentii et conscientiae iudicii alieni 2 Praetibus
7. Crellius, Christoph Ludov: De legato tacito et
implicito, in quo legatarius non nunciatum est
8. Crellius, Christoph Ludov: De deposito cum fidei
commisso utali, ut res post mortem repraesentat
tertio restituantur.

- 9a. J. Hassen, Martinus : De necessitate extremis vitiis
 Conservandae praesidio
- 10^a = 10^b ^a Hassen, Martinus : De supremis parentum vitiis
 = 10^b Hofmann
- 11^a = 11. Leyser, Augustinus, h. : U^o d. jur. . . Decanus : De
 vitiis salubem (ut reputationem solentem [Gery
 Matthiae] Rachelii innotat)
- 11^b = 12. Leyser, Augustinus a. De restitutione damnatorum
- 11^c = 12. 13. Leyser, Augustinus, a. : De castis speciebus relegatio
 tam simplici, quam cum castigatiōne conjuncta
 13. carumque praesidium in sole atque effectibus
14. 14. ^a Leyser, Augustinus, a. : De maleficio conserito,
 15. 14^b ^a Leyser, Augustinus, a. : De exaspiratione praes-
15. 15. Leyser, Augustinus, a. : De exaspiratione praes-
16. 16. Ritter, Francus Danil. : Observationes historicae
17. 17. Vater, Abrahamus : Dissertatio in an. medica, quae
 virtus et efficacia tertiminis praesentissimorum

4
sae auctorum et propria experientia confirmatus.

8. Weidler, Dr. Fridericus: Commentatio de mechanica
subliminali meiori aeri et A philosophiae artis.

— Leque practicae casu d'itatus

—

—

— abio

— ta

— bto

—

—

— ica

— , 94

— nes

—

[Faint, illegible handwritten text in cursive script, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

1727.

DE ^{1741. 9/22}
IGNORANTIA FACTI PROPRII
INTERDV M INNOCVA ¹¹

AD L. XXII. PR. D. DE CONDICT. INDEBIT

PRAESIDE
CHRISTOPH. LVDOV. CRELLIO D
POTENTISSIMI REGIS POL. ET PR. ELECT
SAXON. S. R. I. H. T. VICARII, CONSILIARIO AV
LICO DIGEST. INF. ET NOVI P. P. ORDINARIO
CVRIAE PROVINCIALIS ET SCABINATVS ASSESSORE
ORDINIS IVRIDICI VITEMBERGENSIS
H. T. DECANO

D. MART. A. Q. S. P. EST. CIO IO CC XXXXI

IN AVDITORIO ICTORVM
DISPV TABIT
GEORGIVS FRIDERICVS PECKOLDVS
SCHENCKENDEBRIENSIS

VITEMBERGAE
EX OFFICINA EICHSFELDIANA
MDCCLVII

55

I

OBLIVIO ET IGNORATIO
VOLUNTARIA
IGNORANTIA AFFECTATA

AVGETVraliquando humanae conditionis
incommoditas, quod non tantum sen-
su mali PRAESENTIS, sed PRAETERI-
TORVM etiam subinde memoria et re-
cordatione, perturbamur. Neque enim
M. TVLLIVS a) mihi persuadere po-
tuit, SVAVEM malorum PRAETERI-
TORVM in quiete memoriam videri. Ipse enim, alio lo-
co b), fugit acerbis RECORDATIONES, quae, quasi mor-
su quodam, dolorem efficiant, et c) animi curam mole-
stiamque renouare videantur. Quandoquidem enim tunc
demum sensu nostrae miseriae attingimur, cum intelligimus,
in quas difficultates inciderimus, et in quae retia delapsi si-
mus,

A 2

a) Cic. L. II. de Fin. c. 32.

b) Cic. ad Attic. L. XII. ep. 19.

c) Id. de Oratore III. 1.

mus, adeoque non magis corpore, quam rerum imagine et cogitatione afficimur ac dolemus; non potest esse obsecrum, quod, contemplatione ac memoria pristinae calamitatis, repetamus incommoda temporis prioris, atque in pistrinum illud, in quo antea uexati sumus, et quod denuo nobis obiectum quasi oculis cernimus, acerba recordatione retrahamur. Enimuero, qui de malis praeteritis gauisi sunt, non tam de grauitate periculi, et de incommodis suis ac dolore, cogitarunt, quam de magnitudine animi sui, aut de opportunitate, quae ipsis oblata est, ut elaberentur, aut de fama suae uictoriae, qua maximas difficultates superarunt: quae uoluptas tamen ipsa memoria difficultatis aliquantisper diluitur et infirmatur. Ita CAESAR aliquando, quod HIRTVS a) ait, memoria uictoriae, ad Ziclam partae, incredibili laetitia affectus est, non quod in summum periculum illapsus esset, sed, quod maximum bellum tanta celeritate confecisset, et quod facilis uictoria ex difficillimis rebus accidisset. Quod cum tandem intelligeret M. TVLLIVS apud DIONEM CASSIVM b), auocauit animum a contemplatione praeteriti temporis, et hanc solum recordationem malorum in sapiente ferri posse iudicauit, quae nos doceat cauere, ne in easdem insidias, ex quibus aegre elapsi simus, incuria nostra recidamus.

Imo uero, si TROGVM POMPEIVM c) et CORNELIVM GALLVM d) audiamus, ne iucunditatum quidem pristinarum grata commemoratio uideatur, cum augeat desiderium

a) Hirt. Bell. Alexandrin. c. 77.

b) Dio Cassius L. 44 p. 289. τὴν γὰρ τις μόνος τῶν κακῶν ἀπόνειρο, τὸ μέδων ἀδύνατος ὁμοίως σφίσι παρ' ἐν θυλάξασθαι.

c) Iustin. L. 32. c. 1.

d) Cornel. Gall. I. finc.

derium felicitatis atque commodorum, quibus careamus, et tanto magis sit molesta, quanto impatientius opportunitatem nobis elapsam requirimus, et quanto grauius plerumque ex rerum uicissitudine dolemus. Quae cum ita essent, idem ille, quem antea appellauimus, M. TYLLIVS maluit aduersa, quorum recordabatur, quasi perpetua OBLIVIONE obruere, a) aut iniurias aliorum VOLVNTARIA quadam OBLIVIONE conterere, b) et discordiarum memoriam OBLIVIONE sempiterna delere, c) ut melius gratia et iucunditate temporis praesentis frueretur. Haec est VOLVNTARIA illa OBLIVIO, quam Graeci *ἀμνησίων* uocant, et gentes liberae plerumque, cum leges pacis perscribuntur, mutuo promittunt, ut ne unquam priorum iniuriarum memoria resuscitetur

Igitur multi FVGIUNT interdum recordationem praeteriti temporis, quae uel cum pudore coniuncta sit, uel indignationem mouere possit, uel taedium asferre, uel officiorum admonere, quae propter memoriam pristinae conditionis desiderari posse uideantur. Hoc est, quod illi apud MARONEM d)

Lethaei ad fluminis undam,
Securos latices et longa OBLIVIA potant.
Scilicet, IMMEMORES supera ut conuexa reuisant,
Rursus et incipiant in corpora uelle reuerti.

Hoc consilio Socrates ille apud ARISTOPHANEM e), cum ex ipso, utrum memoria ualeret, quaereretur, si quisquam

A 3 fibi

a) Cic. II. de Finibus, c. 32.

b) Id. ad Lentulum I. ep. 9. n. 76.

c) Id. I. Orat. Philipp. I.

d) Virgil. Aen. VI. u. 715. et 750.

e) Aristoph. in Nubib. act. 1. sc. 6.

sibi debeat, se satis recordari, si ab ipso debitum antiquum exigatur, OBLIVOSVM esse et immemorem, respondit

Ἐὶ μὲν γ' ὀφείλεταί μοι, μνήμων πᾶν,

Ἐὰν δ' ὀφείλω χέτλιος, ἐπιλήσιμον πᾶν.

Sed, ut diximus, multi serio dant operam, ut quarundam rerum memoria, ex quarum scientia et recordatione uel periculi aliquid, uel incommodi et molestiae, ad ipsos peruenire posset, in animis ipsorum deleatur. **VLPIANVS** enim l. i. §. i. D. de Aët. Empti. in uenditionibus fundorum obseruauit, quosdam emptores illud de industria **AGERE**, ne **RECORDENTVR**, aut **COGNOScant**, quae seruitutes uicino debeantur: illosque se ipsos decipere **VOLVNTARIA** et **AFFECTATA IGNORATIONE**. Alii, qui memoriam non in potestate habent, et quibus inuitis recordatio prioris temporis subrepat atque obuersatur, cum alia ratione officium et pericula subterfugere non possint, **IGNORANTIAM**, aut **OBLIVIONEM** praeteriti temporis, uel per mendacium, **SIMVLANT**, ne pudor ipsorum oneretur

Ita, si **PLAVTVM** a) audiamus,

Vbi quid faciendum est **MVLIERI** male atque malitiose,

Ea sibi immortalis memoria est meminisse, et sempiterna:

Sin bene quid aut fideliter faciendum est, eo deueniunt,

OBLIVOSAE ut fiant, **MEMINISSE NEQVEANT**. **TAVBMANNVS** noster b) illas ideo a **Plauto IMMEMORABI**

a) Plaut. in Milit. Glorios. Aët. 3. Sc. 3. u. 14.

b) Taubm. ad Plaut. Cistell. Aët. 2. Sc. 2. p. 381.

RABILES appellari, ait, quia confessim, utcunque res tulerit, OBLIVIONEM temporis praeteriti comminiscantur. Hic est SIMVLATVS ille atque affectatus error, quem IMPERATORES l. 4. C. de Incest et inuul. nupt. accusant, et ab errore VERO atque ACERRIMO seiungunt. Sed hoc consilium mentiendi ne quis foeminis duntaxat accommodatum esse existimet, audiamus uirum, apud TERENCEM c), qui, se sui ipsius oblitum esse fingit, ne cogatur uera enarrare

Ita enim ille:

- - Egone ? nescio hercle, neque unde eam,
neque quorsum eam:

Ita prorsus oblitus sum mei.

II

ERROR, IGNORANTIA, DVBITATIO,
QVANDOQVE INFIRMANT NEGOTIA
IVRE QVIRITIVM
NON ITEM NATVRALI RATIONE

ACCEPTISTI, qua de causa iuuet interdum, quaedam ignorare, atque obliuisci temporis prioris, ut multi, uel data opera obruant memoriam casuum suorum, uel, si delere non possint, illam certe obtegant, et fingant, se non recte meminisse

Et hoc quidem in illis ferri poterat subinde, qui, quietis suae causa, cum secum habitant duntaxat, animum a cogitatione aduersitatum OBLIVIONE VOLVNTARIA auertunt, aut, ne in nouas difficultates incidant, omnino malunt quarundam rerum obliuisci, quam aliorum licibus, cum indignatione multorum, immisceri

Sed

c) Terent. Eunuch. Act. 2. Sc. 3. u. 13.

Sed haud paullo secius ineunda est ratio, cum IN CONTRAHENDIS NEGOTIIS uersamur. In his enim, cum de alterius DAMNO quaeratur, si rationem naturalem audiamus, nemini debet ERROR suus aut IGNORANTIA prodesse. Siue enim CVLPA non uacat, qui in errorem incidit, nihil tam naturale est, quam ut ex sua quisque NEGLIGENTIA enatam incommoditatem ipse sentiat, et suo periculo discat aliquando cautius mercari; sin euitare hunc errorem, et ueritatem detegere non potuit, ab aliis seductus atque circumuentus, ipse potius feret hunc casum, sui infortunij, quam ut sensum illius in aduersarium, qui et ipse suis incommodis urgetur, transferat, aut cum damno alterius, erroris fortuiti obtentu, fidem pactorum deserat, qua societatis neruus continetur.

Sed, utcumque haec existimata fuerint, illud expeditum est, IURE QVIRITIVM, ERROREM, PROBABLEM in primis, plerumque causam idoneam haberi, ex qua negotium contractum infirmetur. PAPINIANVS enim l. 76. D. de Reg. Iur. in totum omnia, quae ANIMI DESTINATIONE peragenda sint, INVTILIA esse praecipit, nisi VERA atque CERTA SCIENTIA perficiantur. Quae res efficit, ut non solum, qui falsum aliquid animo per ERROREM conceperint, sed etiam qui DVBITAVERINT de uero, et generaliter, qui ueritatem IGNORAVERINT et non prorsus perspexerint, quam recte rem administrauerint, NIHIL egisse, aut certe ex negotio contracto non teneri, uiderentur. Nihil enim inter ERROREM, IGNORANTIAM, et DVBITATIONEM interest, ubi VERA et CERTA SCIENTIA desideratur. Audiamus PAVLLVM atque VLPIANVM, qui l. 14. et 15. D. Qui testam. fac. poss. negant, illos recte testamentum facere, quos constat de statu suo ERRAUISSSE, aut

INCER-

INCERTOS fuisse atque DVBITASSE; quamuis in illo statu fuerint, ut iure testari potuissent. Imo uero iidem ICTI etiam alio loco l. 22. l. 32. et l. 34. D. de A. uel Omitt. hered. heredem illum, qui PVTAVERIT, defunctum seruum fuisse, quamuis liber fuisset, uel testatorem uiuere, quamuis defunctus esset, aut qui INCERTVS fuerit et DVBITAVERIT, utrum iure testari potuerit defunctus, quamuis uere eius conditionis fuisset, ut testari potuerit, negauerunt, in illa incertitudine hereditatem adire, aut creditoribus ac legariis omnino obligari potuisse, cum CERTAM SCIENTIAM heredis exigamus

Idem etiam IUSTINIANO placuit, qui l. II. C. de Condict. indebit. et l. 22. §. I. C. de Furt. INCERTOS, ERRANTES, DVBIOS, et IGNORANTES, inter se coniunxit, et eodem iure censendos existimauit, ideoque etiam illud, quod animo DVBIO et ANCIPITI indebitum solutum esset, reperi condictione permisit, quasi per ERROREM et IGNORANTIAM indebitum solutum esset

Sed hoc quidem iure utimur, in primis, cum de QVASI CONTRACTIBVS cognoscimus, quorum ius et obligatio mera ratione naturali et aequitate continetur. Neque tamen aliud usu uenit, ubi de VERIS CONTRACTIBVS controuersia incidit. In omnibus enim negotiis contrahendis, si POMONIO et IAVOLENO fides est, quoties ERROR aliquis interuenerit, aut per IGNORANTIAM quid administratum fuerit, ut alius aliud sentiat, nihil efficaciter agitur, res omnis perturbatur, l. 55. et 57. D. de Oblig. et act.

Ita enim etiam in EMPTIONIBVS ius dicitur, ut, si uel in corpore, uel in GENERE materiae, et SVBSTANTIA, uel in TITVLO fuerit erratum, secundum VLPIANVM PAVLLVM atque GAIVM, l. 34. D. de Acquir. uel. amitt. poss. l. 9. h. et 14. D. de Contrab. empt. l. 9. §. 3. et 7. D. de
 B
 A. R. D.

A. R. D. impune a negotio contracto discedatur. Sed de hoc quidem argumento PRAESES alio loco a) copiosius tractauit: In praesentiarum autem actum agere non uacat

III

IGNORANTIA CRASSA ET SVPINA

NON PRODEST

IN DISTRAHENDIS NEGOTIIS

SED CVLPA IGNORANTIS AESTIMATVR

PRO GRADV DILIGENTIAE

QVI IN QVOVIS NEGOTIO DESIDERATVR

VIDES, magistros artis nostrae indulgentiores fuisse, quam uox naturae postulasset, si VENIA ERRORIS peteretur. Tanto diligentius operam dare debuerunt, ne quis, per hanc occasionem, obtentu IGNORANTIAE, impunitatem atque ueniam negligentiae aut fraudis impetraret

Igitur duo desiderarunt, ut quis in DISTRAHENDIS atque INFIRMANDIS NEGOTIIS erroris excusatione uti posse uideretur. Primo, ut ERRORE PROBABILI, non CRASSO et SVPINO, lapsus esset, qui IGNORANTIAM obtenderet: deinde, ut appareret, VERE aliquem ERRORE probabili deceptum, non FICTA et AFFECTATA IGNORATIONE. Igitur de utroque capite seorsim uideamus

Et primo quidem admittimus duntaxat PROBABLEM errorem. Ita NERATIVS rem definiuit; qui hunc demum errorem TOLERABLEM putauit, qui PROBABILIS et non supinus esse uideatur. l. 5. §. I. D. *Pro suo*. Sed in disputatione ancipite uersatur, quem maxime errorem PROBABLEM dicamus. Veteres enim obscura circumscriptione usi sunt,

a) Praeses de Proprietate rei donatae, ad eum, qui quasi mutuum accepit, transeunte. §. V. sq.

sunt, ut res in medio relicta uideatur, et, nisi per exempla, intelligi uix possit, quid illi senserint de PROBABI errore

PAPINIANVS quidem l. 55. D. de Aedil. Edict. DISSOLVTAM IGNORATIONEM repudiat, ut illa exculationem parere non possit. Sed SABINVS atque CASSIVS et POMPONIVS l. 3. §. I. D. de Iuris et facti ignor. NON DEPERDITI et NIMIUM SECVRI hominis errorem duntaxat admiserunt. PAVLLVS etiam admonuit, non STVLTIS, sed ERRANTIBVS, succurri. l. 9. §. 5. D. de Iuris et facti ignor. et hanc demum ignorantiam admitti, quae in SVPINVM hominem non cadat l. 15. §. I. D. de Contract. Empt.

Vides, rem in loco ambiguo haerere: cum nec VLPINVS illam expediat, qui l. 6. D. de I. et f. ign. ignorantiam CRASSAM et SVPINAM et NIMIAM SECVRITATEM reprehendit, ut haec illi non sufficiat, qui negotium, obtentu ignorantiae, retractet. Neque AFRICANVS rem impeditam extricauit, dum damnat errorem atque ignorantiam, cuius quis IVSTAM CAVSSAM NON HABERE uideatur. l. II. D. Pro Emptor.

Sed ausim affirmare, NATVRAM NEGOTII inprimis aestimandam esse, in quo quis ERRORE et IGNORANTIA se deceptum esse conqueratur: Ut, si error in CONTRACTV obuenerit, in quo diligentia maxima desideretur, hic demum error PROBABILIS et TOLERANDVS dici possit, qui surreperit inuito, et curiosissime inuestiganti, ut ne CVLPA quidem LEVISSIMA errantis accusari posse uideatur: Contra, in quibus negotiis DILIGENTIAM ORDINARIAM, ut in plerisque, exigimus, quae cum boni patrisfamilias officio coniuncta sit, in his inuestigationem quidem, sed non scrupulosam et nimis sollicitam, desideremus, ut IGNORANTIAE excusatio locum inuenire possit

Igitur in aliis atque aliis negotiis, alius atque alius error

error PROBABILIS dicitur, pro gradu diligentiae, ad quem in quolibet negotio contrahentes obstringuntur. Ita enim ut sentiam, illud me in primis mouet, quod illam IGNORANTIAM ueteres, quam STULTAM atque CRASSAM et DISSOLVTAM ac SUPINAM appellarunt, cum gradu quodam NEGLIGENTIAE plerumque coniunxerunt: ut intelligatur, IGNORANTIAM, pro gradu CULPAE et NEGLIGENTIAE in quouis negotio admissae, aestimari. Ne quis locus dubitationi relinquatur, audiamus VLPIANVM, qui l. 6. D. de *Iuris et facti ignor.* SCIENTIAM hoc modo aestimandam esse, ait, ut nec NEGLIGENTIA crassa, nec nimia securitas expedita sit, neque DELATORIA CVRIOSITAS omnino exigatur. Imo uero apertius atque luculentius omnino PAVLLVS noster, l. 9. §. 2. D. eod. tunc non ferendam esse ait ignorantiam, si erranti SVMMA NEGLIGENTIA obiiciatur: et recte LABEO scientiam neque CVRIOSISSIMI hominis, neque NEGLIGENTISSIMI accipiendam esse, censuit, sed eius, qui eam rem, DILIGENTER inquirendo, inuestigare potuisset

Igitur apparet, ex GRADV NEGLIGENTIAE constitui, utrum IGNORANTIA errantis ferenda esse uideatur. Sed GRADVM DILIGENTIAE cum in aliis negotiis alium omnino exigamus, non potest esse obscurum, PRO NATVRA NEGOTII alium atque alium errorem excusatione dignum et PROBABLEM haberi

Ne quis exempla desideret in re manifesta, obseruabo pauca, in quibus, pro GRADV NEGLIGENTIAE ipsi etiam GRADVS IGNORANTIAE constituuntur. Opportune occurrit MARCIANVS, qui l. II. D. de *Incend. et Ruin.* tunc demum excusat IGNORANTIAM illius, in cuius aedibus incendium factum esset, si non tam LATA EIVS CULPA fuerit, ut luxuriae aut dolo comparetur.

Eandem

Eandem rationem CONSTANTINVS I. I. C. de Falsa Moneta. sequitur, in illis iudicandis, qui IGNORANTIAM obdendunt, et se sciuisse negant, quod in aedibus suis falsa moneta cuderetur. Ait enim, INCURIAM ET NEGLIGENTIAM illius puniendam esse, qui cum in proximo habitaret, ignorauerit, quid malae rei in suis aedibus administraretur. Ipse etiam VLPIANVS, alio loco, IGNORANTIAM cum CULPA comparauit, et negligentiam appellauit, cum quis illud ignoret, et non intelligat, quod omnes intelligere et scire uideantur l. 213. §. 2. D. de Verb. signif. ideoque etiam tutores teneri censuit, si, per IGNORANTIAM LATAMQUE NEGLIGENTIAM non bonam conditionem in coemendis praediis elegerint; cum in hac parte de lata culpa teneantur l. 7. §. 2. D. de Admistr. tut. Itaque disputatione non indiget, in diuersis negotiis alium atque alium errorem exculatione dignum et probabilem censerit. Quae cum ita sint, necesse est, iurisconsultos interdum, in uenia ERRORI danda, difficiliore esse, et aegrius IGNORANTIAE exculationem admittere, si quid in illis negotiis, quae DILIGENTER atque CIRCUMSPECTE administranda sunt, per IGNORANTIAM peccatum esse uideatur. Ita certe de iure SPONSALIORVM iudicamus, ut non facile SPONSV M audiamus, qui ERRORE et IGNORANTIA se deceptum esse ait, cum conditionem eligeret, qua scire potuerat, se, postquam negotium semel contractum fuerit, perpetuo usurum esse. Deuisses enim illam, quam petebas, etiam atque etiam adspicere, quod Poeta ait, a)

- - - ne mox

Incuterent aliena tibi peccata pudorem.

PRAESES^s recordatur, ICTIS VITEMBERGENSIBVS a Con-
B 3 sistorio

a) Horat. I. epist. 18. v. 77.

Historio Magdeburg. M. Maio A. c1510 cc xxxi. eiusmodi speciem oblatam, cum maritus, cui cum uxore sua pessime conueniebat, se, per **ERROREM**, uxorem pessimam duxisse quereretur. Apparebat, uxorem eius, priusquam ab ipso duceretur, uitam turpissimam egisse: illam aliquando, abreptam et accensam amore cuiusdam iuuentuli, quiescere non potuisse, sed, quasi furis quibusdam agitatam, cum se iuvene, quem penitus deperibat, potiri posse desperaret, uestibus depositis, nudam se in flumen coniecisse, ut extinctis illis faculis suffocaretur: sed, magna hominum turba confluyente, extractam a piscatoribus, uitaeque restitutam, inter ciues ignominiosam cum magno opprobrio uixisse. Maritus, se haec **IGNORASSE**, a nemine admonitum fuisse, sed captum atque irretitum blanditiis puellae, intra biduum, nemine consulto, in conditionem nuptiarum consensisse, deceptum esse ignorantia, nihil ratum esse illorum, quae per errorem gesta sint, nuptias omnino nullas esse, clamitabat, fidem deorum atque hominum, ut hac ipsum peste liberarent, inuocabat. Responsum est, secundum ea, quae proponerentur, petitioni eius locum non futurum: Rem, priusquam contraheret negotium, diligentius inuestigari debuisse: rem, quae omnibus nota esset, sciscitando cognosci potuisse: non allegari posse ignorantiam hominis deperditi et dissoluti, qui in re ardua negligentissime uersatus sit, et, quod **VLPIANVS** ait, l. 23. §. 2. *D. de R. Iur.* non intellexerit, quod in ciuitate omnes, et tonsores etiam, intelligebant

III

IGNORANTIA FACTI PROPRII
PLERVMQVE CRASSA ET AFFECTATA EST
IDEOQVE STOLIDITATI COMPARATVR

Ex his, quae adhuc disputata sunt, intelligetur, duo requiri, ut excusatio **ERRORIS** et **IGNORANTIAE** admitti possit:

possit: alterum, ut ne *SVPINA* sit ignorantia, sed probabilis, et quae *CVLPA* carere uideatur, alterum, ut demonstretur, *VERA* ignorantia, non ficta atque simulata, aut uoluntaria ignoratione, ab illo peccatum esse, qui de errore suo cum altero controuersiam exercet. Sed de hoc postremo capite deinceps locus erit exponendi

Sed *IGNORANTIA* et *OBLIUIO FACTI PROPRII* nec *TOLERABILIS* uidetur, cum saepissime cum *CVLPA* et *DISSOLUTA NEGLIGENTIA* coniuncta sit, et plerumque *FICTA* atque *AFFECTATA* est, ut probari facile non possit illa excusatio, sed suspicionem pariat, *IGNORANTIAM FACTI PROPRII* per mendacium obtendi

Et primo quidem, quanto quisque facilius secum habitare potest, et in se descendere, et, quid rei gerat, obseruare, quanto altius animo et memoriae infiguntur, quae nos proxime attingunt, quanto rarius illarum rerum obliuiscimur, quae nos uiuidius et uehementius afficiunt, tanto minus excusationem inuenire potest, qui sui ipsius fere oblitus sit, et quae ab ipso administrata sint, memoria et recordatione repetere non possit. Quandoquidem enim, quae ab homine sano et intelligente perficienda sunt, cum circumspectione quadam et deliberatione animi suscipiuntur; quis credet homini, qui non truncus esse uideatur, confestim omnia, quae animo comprehensa, atque a uoluntate decreta sunt, quae contentionem neruorum, motum musculorum, mentis et corporis laborem aliquem desiderarunt, totum denique hominem sensu praesentissimo et certo attigerunt, ex animo elabi, ut uestigium sui prorsus non relinquant, et perpetua *OBLIUIONE* deleantur

Enimvero parum a *STOLIDITATE* et *FATUITATIS* opprobrio abesse iudicatur, qui sui ipsius et *FACTI PROPRII* memo-

memoriam deposuisse uideatur. Hoc M. TULLIO a) in mentem uenit, qui senem OBLIUIOSVM aliquando STULTVM appellauit, STULTOSQVE et OBLIUIOSOS inter se coniunxit, cum quis non facile OBLIUIOSVS esse possit, quem non fatuum et STULTVM possumus appellare

Audiamus C. Valerium CATVLLVM b), qui stultissimum municipem suum hoc inprimis argumento STULTITIAE accusat, quod sui ipsius et rerum suarum penitus obliuiscatur. Ita enim ille ad Coloniam suam:

Quendam municipem meum de tuo uolo ponte
 Ire praecipitem in lutum, per caput pedesque:
 Verum totius ut lacus putidaeque paludis
 Liuidissima maximeque est profunda uorago.
 INSVLTISSIMVS est homo, nec sapit pueri instar
 Bimuli, tremula patris dormientis in ulna.
 Nec se subleuat ex sua parte, sed uelut alnus
 In fossa liguri iacet supernata securi.
 Tantundem omnia SENTIENS quam si nihil sit
 unquam,
 Talis iste meus STVPOR, NIL VIDET, NIHIL
 AUDIT
 IPSE QVIS SIT, VTRVM SIT, AN NON SIT, ID
 QVQVE NESCIT

Nunc eum uolo de tuo ponte mittere pronum,
 Si pote stolidum repente excitare ueternum,
 Et SVPINVM animum in graui derelinquere coeno:
 Ferream ut soleam tenaci in uoragine mula.

Vides, quae uota conceperit CATVLLVS noster pro insul-
 tissimo municepe, qui rerum suarum OBLIUISCI uideba-
 tur. Enimuero etiam SCAEVOLA admonuit, omnino
 omnes,

a) Cic. de Senectut. c. II. et 18.

b) Catull. epigr. ad Coloniam.

omnes, qui non desipiant, aut deperditi sint ac dissoluti, etiam in ultimis uoluntatibus, eorum NON prorsus IMMEMORES futuros, quae uiui, tempore superiori, quamuis ante annos plurimos, administrassent, l. 3r. pr. D. de Adimend. et transfer. leg. Neque enim, qui FACTVM PROPRIVM IGNORANT, longo discrimine ab his seiuncti sunt, qui SVI NOMINIS obliuiscuntur: quos IUSTINIANVS homines SVPINOS atque stultos et CRASSA excusatione usos, arbitratur. l. 14. C. de Hered. Instit.

Enimuero, si rationem audiamus, per SVMMAM illa NEGLIGENTIAM administrata esse oportet, quorum quis confestim, quamuis ipse ea perfecit, obliuiscatur. Si quis enim illorum non meminerit, quorum omnes recordatur, si quis sui ipsius oblitus esse uideatur, per CVLPAM LATISSIMAM, quod VLPIANVS ait, l. 213. §. 2. D. V. signif. et per dissolutam NEGLIGENTIAM peccauit. Sed M. TVLLIVS a) auctor est, omnem SVPINAM negligentiam cum stupore aliquo coniunctam esse, et inertiam ac FATVITATEM nominari. Hoc uidetur VLPIANO in mentem uenisse, qui, alio loco, illorum SEGNITIEM rusticitatem, inertiam, simplicitatem, INEPTIAM acculat, qui culpa latiori, et supina NEGLIGENTIA, promeriti fuerint, ut a munere tutelae arcerentur. l. 3. §. 18. D. de suspect. tut.

Igitur apparet, plerumque uel desipere, uel FATVVM et INEPTVM esse, b) qui, SVPINA NEGLIGENTIA, factum proprium ignoret. Sed opportune PAVLLVS, itemque SEVERVS atque ANTONIVS monuerunt, non STULTIS, sed ERRANTIBVS succurri, l. 9. §. 5. D. de Iuris et fact. ignor.

C

Quando-

a) Cic. II. de inuent. 192.

b) Vid. V. C. Gerhardt. Nood. L. I. Probabil. c. ult.

Quandoquidem igitur *SVPINAM* negligentiam in nullo negotio ferimus, sed, qui per hanc peccauit, illum damna suae negligentiae sentire patimur; non eget disputatione, facti proprii oblivionem nunquam fere probabilem uideri, aut excusationem idoneam parere, ut erranti succurratur. Ita enim nisi sentiremus, facile fuerit cuiuis, negotia tantum non omnia peruertere et infirmare. Luculenter et generaliter *IUSTINIANVS* l. 12. C. de *Contrab. stipul.* quemlibet, quae aliis promiserit, *MEMORIA SERVARE* iussit, ne, obtentu *IGNORANTIAE*, fides pactorum dissoluatur: cum nemo postulare possit, ut sui officii ab aliis *ADMONENTVR*. Hoc *PAVLLVS* intellexit, qui l. 3. §. 19. D. de *Acquir. uel amitt. poss.* a ueteribus praeceptum esse docet, sibi ipsi neminem, causam possessionis, ne quidem obtentu *IGNORANTIAE*, et quasi *OBLITVS* esset prioris tituli, mutare posse. Ideoque, si eundem *PAVLLVM* audiamus, ad usucapionem non sufficiet, si quis in ea *OPINIONE* sit, ut putet, se ab aliis emisse, quod non emit; sed subesse debet uera causa emptionis: cum factum suum nemo possit ignorare. l. 2. pr. D. *pro Emptor.* et l. 1. D. *pro Donat.*

Vides propter maximum odium et turpitudinem *SVPINAE NEGLIGENTIAE*, illum non facile audiri, qui *IGNORANTIAM* facti proprii alleget. Imo uero si etiam subinde audiendus esse uideretur, res certe in ambiguum difficilisque disputationem adduceretur, annon, per mendacium, *OBLIVIONEM FACTI PROPRII* alleget. Recte enim *IACOBUS MENOCHVS* a) obseruat, desiderari *APERTISSIMAS PROBATIONES*, si quis uelit sibi propter *IGNORANTIAM* succurri. Sed *IUSTINIANVS*, ut supra obseruatum est, non praesumi hanc stoliditatem, ait, neque iudicem sibi persuadere posse, quod aliquis tam *STULTVS* fuerit, ut nomen aut factum suum ignoraret. Ita

a) Menoch. T. V. Conf. 410. n. 23. et Conf. 454. n. 7. et. 8.

Ita quidem ICTIS VITEMBERGENSIBVS uisum est, cum ante aliquot annos talis species proponeretur. Iauolenus aduersus Africanum ex cambio agebat, quod ipse, tanquam correus debendi, subscripsisse, dicebatur. Africanus negabat, se cambium omnino subscripsisse, et iurare etiam paratus erat: nostri IURAMENTVM DIFFESSIONIS appellare solent. Iauolenus replicabat: Africanum, datis ad se litteris, confessum esse, quod cambium subscripserit, PROLONGATIONEM etiam, quam uocant, seu laxamentum temporis, sibi dari postulasse, solutionem promississe. Reus agnoscebat litteras, quibus debitum confessus erat; sed illas PER ERROREM a se datas esse obtendebat: se per uaria negotia distractum, in illa opinione fuisse, ut putaret, se correum debendi esse, et cambium omnino subscripsisse: Iam uero, re penitus perspecta, se paratum esse ad iurandum. Responsum est: non idoneam uideri excusationem IGNORANTIAE, quum quilibet quid debeat, MEMORIA SERVARE iubeatur

Dasß Beklagten Principal zu der angebothenen eydlichen Diffeßion des fol. 3^b. Vol. I. in Abschrift befindl. Wechsels nicht zu lassen, sondern, dieweil Beklagter die Documenta sub B. C. und D recognosciret, So ist derselbe die libellirte Wechsel, Post in denen verschriebenen Münzsorten, nebst dem Interesse morae, von der Verfall Zeit an, auch allen verursachten Schäden und Unkosten, Klägern zu bezahlen schuldig. Res erit luculentior ex rationibus adiectis: Dieweil Beklagter, in dem fol. 4. befindlichem Brieffe, daß Er Klägers 1000. Thlr. nebst N. assicuriret, und in abgewichener Michaelis Messe zu bezahlen schuldig, eingeräumet, hiernächst fol. 30. daß er in angeregtem Schreiben sich zu der libellirten Wechsel Schuld bekant, und Klägern vor seinen Wechsel Gläubiger auf 1000. Thlr. hoch agnosceiret habe, zugestehen müssen, dahingegen der vorgeschügte Irrthum Beklagtem hierbey nicht zu statten kommen mag, in mehrerer

Erwegung die ignorantia facti proprii, nach klarer Verordnung berer Rechte,

l. 7. D. ad Sc. Vellei.

l. 14. C. de Hered. Instit.

Seine restitutionem wirket, wenigstens diese Ausflucht also, daß sie wieder klare Brieff und Siegel in processu executiono attendiret werden könnte, nicht qualificiret, So ist, gesprochener Maassen, billig erkannt. Africanus quidem querebatur, STOLIDITATEM sibi ex l. 14. C. de Hered. Instit. obiectam esse, quam parcius uiris, in dignitate non exigua constitutis, obiciendam meminisse deberemus. Sed iustum ipsum cum Imperatore conqueri, qui facta, non dignitatem personarum, accusarit

V

ETIAM IN DAMNIS VITANDIS

NON SEMPER PRODEST

FACTI PROPRII IGNORANTIA.

INTERDV M TAMEN TOLERATVR.

SATIS, credo, comprobatum fuit, IGNORANTIAM FACTI PROPRII plerumque cum stoliditate quadam et SUMMA NEGLIGENTIA coniunctam esse: sed errores ex NEGLIGENTIA contractos non parere omnino excusationem, in illis negotiis, in quibus GRADVS QVIDAM DILIGENTIAE desideretur. Sed me non fugit, multos OBLIVIONEM FACTI PROPRII errantibus ignoscere subinde, si DE DAMNIS VITANDIS, aut de elidendo PERICULO AMITTENDAE REI SVAE, LABORARE uideantur. Hoc enim intello non solum MENOCHIO, a) sed etiam CARPZOVIO, b) et aliis non paucis, placuisse. Plerique fidem PAPINIANI inuocant, qui l. 8. de Iuris

et

a) Menoch. T. I. Conf. 91. n. 51. sq. Id. Tom. VII. Conf. 706. n. 19.
b) Carpz. Jurispr. Forens. P. II. Constit. 28. def. 21. n. 5.

et fact. ignorant. etiam ignorantiam iuris, quod nemo sine turpitudine ignorat, IN DAMNIS AMITTENDAE REI SVAE, nemini nocere arbitratur. Neque enim uidentur caussa idonea subesse, cur in illis caussis, in quibus ne iuris quidem ignorantia nocere possit, DAMNO illum afficere uelimus, qui FACTI PROPRII, et sui ipsius, oblitus esse uideatur

Verum enim uero, non uidentur rem acu tetigisse, qui GENERALITER, IN DAMNIS AMITTENDAE REI EVITANDIS, credunt FACTI PROPRII OBLIVIONEM erranti non nocere. Primo enim a iuris ignorantia, ad FACTI PROPRII obliuionem non satis expedite ducemus argumentum. ILLA quidem certe, propter subtilitatem artis nostrae, quandoque ueniam meretur: HAEC plerumque ex FATVITATE, et SVMMA NEGLIGENTIA enascitur, quam in contrahendis negotiis non ferri posse, supra est a nobis comprobatum

Deinde, ipsam regulam PAPINIANI ne quidem in iuris ignorantia GENERALITER accipiemus, ut illa IN DAMNIS VITANDIS non nocere uideatur. Neque enim satis expeditum est, quando quis dici possit duntaxat de DAMNO VITANDO laborare, quamuis multa in illam partem disputata sint a DESIDERIO HERALDO. a) Plerumque enim, etiam dum lucrum et ius quaesitum nobis extorquetur, quod certe ad nos pertinere arbitrati sumus, cuius caussa spes longas inchoauimus, cuius cogitatione res nostras liberalius et sumptuosius ordinauimus, damnum aliquod timeamus, quod uitari posset, si lucrum illud nobis relinqueretur. Deinde, etiamsi quis de damno amittendae rei suae laborauerit, ignorantiae obtentu, certe etiam aduersarius, a quo rem nostram supina ignorantia amissam repetimus, DAMNO non caret, si illam nobis reddere omnino iubetur.

C 3

tur.

a) Desid. Heraldus Obseruat. c. 35. apud Otton. in Thes. Jur. T. II. p. 1356.

tur. Sed scimus, in pari causa PRO POSSESSORE iudicari. Denique, qui, DAMNI VITANDI causa, FACTI SVI ignorantiam allegat, propter summam negligentiam, ne sentire quidem damnum hoc uidebitur: in quod omnino sua culpa, illaque maxima et prorsus NON TOLERABILI, incurrit. Ita enim POMPONIVS praecepit. l. 203. D. de Reg. Iur.

His igitur causis moueor, ut credam, etiam in DAMNIS VITANDIS, et cum de PERICVLO AMITTENDAE REI NOSTRAE agitur, FACTI SVI ignorantiam errantibus nocere. Ne longius quaesieris exempla, IVSTINIANVM audiamus, qui l. 12. C. de Contrab. et Comm. Stipul. etiam si poena, stipulatione comprehensa, propter moram commissa fuerit, negavit, debitori ignorantiam debiti sui et obliuionem facti proprii prodesse, sed ipsam efficaciter de poena, conueniri affirmavit. Imo uero PAVLLVS l. 12. D. de Nouat. praecipit, aduersus creditorem alterius non dari repetitionem indebiti, si quis per IGNORANTIAM FACTI PROPRII, a debitore, cui ipse non obligatus erat, se delegari passus sit; cum creditor SVVM consequatur. Ex quibus locis apparet, etiam in DAMNIS et POENIS euitandis, aut cum INDEBITVM repetitur, non promiscue errantibus, propter FACTI PROPRII IGNORANTIAM, succurri

VI

TOLERATUR IGNORANTIA
FACTI PROPRII
SI DE DOLO ADVERSARII AGATUR
AUT SI SVSPICIO NEGLIGENTIAE
ELIDI POSSIT.

QVID igitur dicemus? An prorsus IGNORANTIAM FACTI PROPRII omnemque OBLIUIONEM temporis praeteriti damnabimus, cum illa ne quidem in DAMNIS euitandis promiscue prodesse uideatur

Nimi-

Nimirum ita sentio, non aliter de OBLIVIONE FACTI PROPRII, quam de reliquis generibus IGNORANTIAE et ERRORIS, iudicandum esse. Sed de his quidem supra Spho III a nobis comprobatum est, aestimandum esse gradum NEGLIGENTIAE, ex qua error et ignorantia enascantur, ut, si gradus ille CVLPAE, qui, pro natura cuiusque negotii, in quouis contractu praestandus est, elidi possit, tunc IGNORANTIBVS ERRANTIBVSQVE succurramus. Cum enim ipsa IGNORANTIA species quaedam CVLPAE, et cum quadam NEGLIGENTIA coniuncta sit; non erit ratio idonea, cur aliter de GRADIBVS IGNORANTIAE, ac de ipsis GRADIBVS CVLPARVM iudicemus. Sed FACTI PROPRII OBLIVIO, quod copiose demonstrauius, plerumque argumentum est SVPINAE NEGLIGENTIAE, et CVLPAE, quam solemus LATAM appellare. Igitur in illis negotiis admittetur IGNORANTIAE illius excusatio, in quibus ne LATA quidem CVLPA accusari possit, ut, si de DOLO aduersarii tractetur. Hic enim, qui in DOLO uersabitur, CVLPAM nostram accusare non poterit, per quam ab ipso decepti sumus, et in periculum adducti. Quanquam enim non ignoro, non multum a DOLO abesse SVPINAM negligentiam, et, in caussa dubia, PRO POSSESSORE litem iudicari; tamen minus certe illi fauebimus, qui ex dolo suo, cum damno aduersarii, sit factus locupletior, quam huic IGNORANTI, qui suum repetit, quod per supinam negligentiam suam, et per dolum aduersarii amisit. Hoc igitur casu demum recte dicimus IGNORANTIAM FACTI PROPRII nobis non nocere, cum de DAMNIS VITANDIS agitur, si nempe nobis controuersia fuerit cum altero, quem appareat, in DOLO aut lata culpa uersari, aut cum damno nostro et iniuria locupletiozem factum esse

Vt

Vt intelligatur, ita fere etiam ueteres tenuisse, eamus per exempla.

Et primo quidem audiamus POMPONIVM, qui l. 22. pr. D. *de Condict. indeb.* hanc speciem proponit: Tullius Tertulliano decem sestertia exsoluit, quia PER IGNORANTIAM FACTI PROPRII, PVTAUIT, se Sticho aut Tertulliano decem promississe. Postea apparet, Tertulliani personam stipulatione non fuisse comprehensam. Quaerebatur, an repeti possent decem, quae Tertullianus acceperat, quasi indebite soluta. Placuit, Tullio indebiti condictionem dari, qua repeteret solutum. Si quaeris rationem, haec in promptu est, quod Tertullianus id egisse uidebatur, ut cum damno Tullii locupletior fieret, qui ipsi decem non sponderat in stipulatione. Igitur causa Tullii potior habetur, qui de damno uitando laborat.

Eodem iure ueteres usi sunt in speciebus aliis trecentis. Sed operae pretium uidetur, ut pauca delibemus. Occurrit enim IULIANVS, qui l. 32. §. I. D. *de indeb. condict.* in eandem sententiam respondet, et erranti liberaliter succurrit, cum aduersarius DOLO aut LATA CVLPA ipsum decepisset. Ecce enim, fideiussor cum Pamphilo, apud quem pro Sticho intercesserat, stipulatus erat, ne ab ipso pecunia promissa peteretur. Fideiussor, pacti sui oblitus, soluit pecuniam Pamphilo, a quo, exceptione pacti de non petendo, tutus esse potuisset. Pamphilus contra bonam fidem accipit pecuniam, quam fideiussor exsoluit. Proponebatur, utrum repetitioni locus esse uideretur. Placuit, conditionem fideiussori dandam esse, qua solutum repeteret, ne alter aliquid cum damno eius, contra bonam fidem, retineret.

Huius disputationi non absimilis est species, quam PAVLLVS l. 12. D. *de Nouationibus* tractauit. Plotius Apuleium, debitorem quondam suum, Florentino delegauit. Sed Apuleius nihil Plotio debebat, cum doli mali exceptione

ptione aduersus Plotium se tueri posset. Sed Apuleius, OBLITVS exceptionis suae et FACTI PROPRII, per IGNORANTIAM Florentino solutionem promiserat, cum a Plotio, tanquam uerus debitor delegatus esset: postea etiam exsoluerat promissum Florentino. Tractabatur, Apuleius a Florentino an a Plotio conditione posset repetere, quod exsoluisset. PAVLLVS respondit: nihil posse repeti a Florentino, qui suum accepisset: sed a Plotio restituendum esse, quod Apuleius exsoluisset. Quod habebat rationem, cum FLORENTINO NULLA CVLPA imputari posset, qui scire non poterat, quid actum esset inter Plotium et Apuleium. Igitur, aduersus Florentinum innocentem non audiendus erat Apuleius, qui IGNORANTIAM FACTI PROPRII, cum summa NEGLIGENTIA coniunctam, allegabat. Sed Plotius omnino tenebatur, qui DOLO malo, aut certe summa NEGLIGENTIA Apuleium, exceptione tutum, tanquam debitorem Florentino liberationis caussa delegauerat, ideoque de Apuleio conqueri non poterat, qui indebitum solutum, quamuis obtentu IGNORANTIAE FACTI PROPRII, cum summa ipsius negligentia coniunctae, ab ipso repetebat

Ex his intelligitur, IGNORANTI FACTVM PROPRIVM succurri aduersus illum, qui et ipse DOLI uel CVLPAE LATAE accusari posse uideatur. Sed in aliis negotiis, in quibus sibi DILIGENTIAM debent contrahentes, non credo audiendum esse aduersarium, qui ob IGNORANTIAM FACTI PROPRII, a SUPINA NEGLIGENTIA profectam, auxilium iudicis imploret. Vna enim huius erroris excusatio superest, si quis se, SINE CVLPA SVA, facti proprii oblitum esse comprobaret. Quod quibus modis fieri posse uideatur, diligentius trademus

D

VII

VII

IGNORANTIA FACTI PROPRII

EXCVSATVR

PROPTER DEBILITATEM MEMORIAE

ILLAMQVE NATVRALEM

AVT MORBO ALIQVO CONTRACTAM

IGITVR expediemus, an quis SINE CVLPA et supinae NEGLIGENTIAE turpitudine aliquando uideri possit FACTI PROPRII OBLITVS esse. Enimvero, si SENECAE a) fides est, memoriam et recordationem praeteriti temporis ex omnibus animi facultatibus in primis FRAGILEM et DELICATAM nobis natura attribuit, ut leui aliquando et fortuita offensione perturbetur. Certe LVCRETIVS b) testatur, qui PESTE laborauerint, OBLIVOSOS et rerum omnium immemores fuisse

- - quosdam cepere OBLIVIA RERVVM
CVNCTARVM, NEQVE SE POSSENT COGNOSCERE
VT IPSI

Sed hos apparet, SUI SVORVMQVE sine dedecore OBLITOS. Enimvero etiam posteri fidem dictorum agnouerunt. IOANNES SCHENCKIVS enim auctor est, c) Antonium quendam Senensem morbo subitario correptum, donec uenter ipsi fluere inciperet, et bilem uiridem deiceret, ita rerum omnium OBLITVM, ut ne rerum quidem nomina seruaret. Idem fere in aliis, qui FEBRI ACUTA, uel SICCITATE debilitati fuerint, uel nimia neruorum et INGENII CONTENTIONE infirmati, obseruauit, quos ipse narrat uisos quasi REPVERASCERE, et imperitos esse, et omni rerum praeteritarum recordatione et imagine carere. d) Fama est, etiam

BAM-

a) Senec. in Proem. Controuerf.

b) Lucret. L. VI. de Rer. Natur. circa finem.

c) Ioann. Schenck. de Capite humano obseru. 115. p. 150.

d) Id. ibid. obs. 116. et 117.

EAMBAM illum, Gothorum aliquando ducem, cum uenenum ipsi propinatum diceretur, usu **MEMORIAE** exutum prioris temporis non recordari potuisse. a) Sed nolim aliorum loculos excutere

Illud meretur obseruari, quod **VALERIVS MAXIMVS** b) commemorauit, Athenis aliquando uirum, in litterarum studio diligentissime uersatum, **ICTV LAPIDIS** capite percussum, cum aliarum rerum commode recordaretur, litterarum omnium memoriam deposuisse

De **ANTONINO CARACALLA** **SUIDAS** c) memoriae reliquit, ita ipsum corporis exercitatione uirtutem mentis fregisse atque perturbasse, **VEL LITTERARVM OMNISQVE DISCIPLINAE OBLIUISCERETVR.** Quod, ne quis inauditum et plenum miraculi existituet, **C. PLINIVS** d) exempla plurima congeffit, quibus comprobauit, **VIM RECORDANDI** omnino fragilem, et morborum iniuriis, multisque casibus ita esse obnoxiam, ut quidam e tecto prolapsus matris et affinium et propinquorum, et **MESSALA CORVINVS** **SUI ETIAM NOMINIS** oblitus sit, quasi omnium rerum memoria in eius animo penitus deleta. Non uacat, in re nota et tralatitia diligentius conquirere exempla. Vnius maxime **IOANNIS SLEIDANI** inter multos miseratio me subit, qui, cum ipse memoriam temporum cum cura singulari tradidisset, postea, non sine ueneni suspicionem, rerum omnium memoriam in animo oppressam esse sensit, ut ne liberorum quidem, et quo nomine illorum quemque appellaret, neque uxoris, nec familiae recordaretur

D 2

In

a) Id. obf. 119.

b) Val. Max. L. I. c. 8. de Miracul. n. 2. inter externa.

c) Suidas, *Avrōvios* p. m. 314. ἐκ τέρτων χρόνων τινὰ ἰσχυρόν, τῆς δὲ παιδείας ὡς, ὡς εἶδε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀνηκούσ, ἐπιλάθεται.

d) Plin. Hist. Nat. L. VII. c. 24.

In tanta fragilitate generis humani, IGNORANTIAM illius PROBABLEM qui, dicemus, debilitate naturae, et casu repentino ita se perturbatum esse comprobavit, ut temporis praeteriti, et FACTI SVI, maxime ANTIQVI, memoriam deposuisse uideatur

Enimvero hoc debilitatis sensu, homines conditionis suae admonentur, ut desinant de uirtute sua gloriari; et, cum diuinus ille spiritus, quo reguntur, si fragilis corpusculi ministerio usuque partis minimae quandoque careat, confestim elanguescat, et deferueat, et perturbetur, discant aliquando, fragilitatis suae meminisse, et praeclarum hunc diem, quo ad illud diuinum animorum concilium coetumque proficisci, atque ex hac turba et colluuiione discedere poterunt, animo forti et constanti expectare a)

Certe cogitatio humanae conditionis iudici suadebit, ut a poena negligentiae maximae et dissolutae, quam solum PAVLLVS atque VLPIANVS l. 9. §. 2. et l. 6. D. de Iur. et fact. ignorant. omnino reprehendunt, illos absoluamus, quos per uim maiorem fractos et debilitatos ex MEDICORVM inprimis iudicio intelligetur

VIII

EXCVSATVR

QVI FACTI SVI SED ANTIQVI

OBLITVS EST

INPRIMIS SI FACTVM SVBITARIVM FVERIT
ET EXIGVI MOMENTI

IGITVR apparet, dari ueniam ERRORI, si turpitudine SUPINAE NEGLIGENTIAE PRAESUMPTIONE quadam, aut idonea PROBATIONE, elidatur. Sed ipsa FACTI ANTIQVITAS et temporis elapsi DITURNITAS MEMORIAM et recordationem rerum antea gestarum sine sensu

fere

a) Cic. de Senect. c. 23.

fere frangit et extinguit: ut uideamur in sola etiam antiquitate et diuturnitate temporis excusationem quandam ignorantiae et OBLIVIONIS inuenire. Ipſo enim LAXAMENTO temporis et ſucceſſione rerum aliarum memoria ſubinde quaſi OBRVITVR, ut recordari temporis ſuperioris commode non poſſit. Apud PAPIANVM quidem l. 44. pr. de Acquir uel amitt. poſſeſſ. extat eiufmodi ſpecies, in qua homini peregre proſecto, qui pecuniam, cuſtodiae cauſſa, in terra conderat, ignoſcebatur, quamuis reuerſus locum theſauri conditi MEMORIA repetere non poſſet. Sed PAPIANVS quidem, ſi CATONEM MAIOREM et M. TVLLIVM iudicem adhibuiſſet, hominem repellere omnino potuiſſet. Ille enim ſe non audiuiſſe, ait, quemquam ſenem facile OBLITVM, QVO LOCO THEſAVRV M OBRVIſſET. a) Sed aliter ICTO uifum eſt, qui cum proponeretur, utrum ſenex ille, qui locum theſauri conditi memoria repetere non poſſet, pecuniam SEPULTAM POSSIDERE deſuiſſet, reſpondit, INFIRMITATEM MEMORIAE damnum poſſeſſionis homini obliuiolo non afferre, ideoque non preſumptum eſſe ius POſſEſſIONIS. Quod habebat rationem, cum probabile eſſet ad fidem, peregre proſecto per tempus longius multa accidiffe, quae memoriam loci, atque FACTI ante annos plurimoſ ab ipſo perpetrati, potuerint obruere et in animo delere. Ita etiam IULIANVM accipio, qui l. 37. D. de Condiſt. indebit. dominum excuſat, qui oblitus ſui domini, ſeruum ſuum, forte fugitiuum, et per tempus longius a ſe ſeiunctum, ſed iure tamen domini priori domino deuinctum, per IGNORANTIAM emerat, et, re comperta, pretium a uenditore repetebat

Neque enim inauditum eſt, aut a fide proſus alienum, ipſa longinquitate temporis ſubinde rerum, quamuis antea nobis familiarium, et ſaepe frequenteratarum, in nobis

D 3

ueſtigia

a) Cic. de Senect. c. 7.

uestigia imaginesque dilui, et paulatim, sine sensu aliquo, extingui

Itaque dicemus OBLIVIONEM FACTI PROPRII QUIDEM, sed ANTIQVI, non SVPINAM esse, sed excusationem parere, ut DAMNA nostra euitemus. At vero disputatione res non caret, si quaeras, quo demum tempore elapso, factum PROPRIVM, ANTIQVVM appellare posse uideamur. Haec enim talia constanti perpetuaque definitione non omnino comprehensa sunt, ut multum religioni iudicantis permitramus, in temporis antiquitate aestimanda. Sed plerisque quidem DECENNIVM suffecit, ut hoc spatio elapso facti proprii obliuionem excusemus. a) Enimuero ueteres in primis tempus longum DECENNIO fuiuuerunt l. ult. C. de Praescrip. long. temp. Hoc elapso, etiam qui NVNDINAS a Principe impetrauerant, si illo iure usi non essent; quasi OBLITI suarum nundinarum, priuilegio excludebantur. l. i. D. de Nundin. Imo uero testatores, post conditam supremam uoluntatem, uita adhuc DECENNIVM emensi, MUTASSE uoluntatem suam credebantur, si coram tribus testibus, quamuis minus solenniter, testati essent, se a priori uoluntate discessisse l. 27. C. de Testam.

Itaque post decem annos tolerabilis OBLIVIO facti proprii uidetur: cum, qui ista excusatione post illud tempus utitur, non iniustam causam erroris habeat, quod desiderauit AFRICANVS, ut ignorantiae succurri posse uideatur l. ii. D. Pro Emptor.

Sed hoc unum duntaxat exceperim, ut facti NON PRORSUS SVBITARII, sed EGREGII, et NOTABILIS, et cum MAGNO APPARATV ac studio administrati, OBLIVIO non facile post decennium aut tempus longius omnino surrepisse uideatur. Enimuero, quae consulto, et toto animo aguntur,

a) Menoch. T. III. Conf. 203. n. 42. et Conf. 265. n. 21. Id. de Arbitr. Iud. II. 26. et plures ibi allegati.

tur, et magna uirium contentione perficienda sunt, plerumque altius in animum descendunt, penitusque infiguntur atque ita inhaerent, ut difficulter dimoueri et euelli possint, nisi ex causa luculenta et insigni haec animo erepta et oppressa esse, comprobetur

Hoc INNOCENTIO III. in mentem uenit, cum de manibus CLERICO illatis, et poena VIOLENTIAE aduersus CLERICOS admissae disputaret. Ille enim c. 32. X. de *Sentent. Excommunicat.* Abbatibus monasteriorum hanc facultatem dedit, ut hos diuinae pacis uiolatores, facti MEMORIAM NON HABENTES, adeoque facti proprii OBLITOS, mitius tractarent, et damno monasteriis pensato, ab excommunicationis poena, peracta poenitentia, absoluerent, NISI FACTVM GRAVE et NOTABILE fuerit, ut uiolenter contra OBLIUIONEM et IGNORANTIAM negantis praesumatur. Quae cum ita sint, seremus quandoque, facti ANTIQVI, quamuis PROPRII, OBLIUIONEM, nisi factum NOTABILE et INSIGNE fuerit, quod non facile animo excidere credimus, nisi alia quaedam causa idonea probetur

VIII

TOLERATVR IGNORANTIA

SENV M

IMPVBERV M

Ex his, quae adhuc disputata sunt, non difficile erit, etiam de SENVM OBLIUIONE iudicare. Et nolim quidem illorum auctoritati detrahere, aut conditionem contemnere, qui sciam, non solum illos, qui ad remos sedeant, aut per foros cursent, aut malos scandant, aut sentinam exhauriant, in nauigando aliquid agere, sed etiam illum, qui clauum teneat, et in puppi quietus, non illa faciat, quae a iuuenibus administrantur. a) Succurrit enim, quod CALLISTRATVS,

l. 5. pr.

a) Cic. de Senect. c. 6.

l. 5. pr. D. de Iure immunit. tradidit, Romanos eundem fere honorem SENIBVS, quem magistratibus, plerumque tribuisse. Neque dissimulare ausim, etiam SENIBVS quandoque INGENIVM manere, modo studium et industria maneat, b) multos etiam in senectute retinere aliquid adolescentuli, c) si uiribus animi, quod CATO apud TVLLIVM praecipit, succurrant, et quasi lumini oleum instillent, ne prorsus extingatur. Sed illud tamen ne ipsi SENES quidem facile dissimulabunt, in tanta DEFECTIONE uirium, et eneruatione totius corporis, in laxatione partium solidiorum, in illo frigore, quo partes omnes contrahuntur, ipsam etiam uim mentis et memoriae paulatim elanguescere, et infirmari, et sine sensu propemodum extingui. Ipse M. CATO, quamuis magnifice de senibus sentiat, tamen MEMORIAM illis MINVI, fatetur d) ut, nisi medicinam ingenio adhibeant, quod CAECILIUS dicebat, non raro STULTI sint, aut CREDVLI, OBLIUIOSI, DISSOLVTI. e) Inprimis, si medicos audimus, nullus senibus familiarior morbus est, MEMORIAE DEFECTIONE. f) Quae cum ita sint, et omnium memoria temporum abunde comprobentur, facilius SENIBVS credimus, qui aiunt, se FACTI PROPRII OBLITOS esse, et prioris temporis non recte meminisse.

Sed, quandoquidem SENES illi REPVERASCERE dicuntur, in mentem uenit admonere, etiam IMPVBERVM MEMORIAM FALLERE et FRAGILEM uideri, ut saepius, ne quidem si adoleuerint, de illis, quae in tenera aetate ab ipsis suscepta sunt, satis tuto affirmare posse uideantur.

PAPINIANS enim nihil SCIRE impubes, et IUSTINIANVS, illos quid uideant, et agant, IGNORARE, crediderunt.

b) Id. ibid. c. 7.

c) Id. ibid. c. II.

d) Cic. de senect. c. 7.

e) Id. ibid. c. II.

f) Ioan. Schenck. de Capit. Human. obs. 152. et 155.

derunt. l. 10. D. de Iuris et facti ignorant. l. i. C. de Falsa
monet.

Certe INNOCENTIVS III. facilius impuberibus iu-
uenculisque facti proprii, illarumque rerum, quas in pue-
ritia pessime administauerint, OBLIVIONEM et ignoran-
tiam subinde credi posse tradit, quam discretis et adultis
c. 32. X. de Sent. Excommunic. in fine

X

GRAVITER AEGROTANTIVM
OBLIVIO

ITEMQUE ILLORVM, QVI OCCVPATI SVNT
AVT IN MAGNA PERTVRBATIONE

MENTIS

ALIQVID FECERVNT

ADHVC a nobis disputatum est, non excusari facti pro-
prii obliuionem, nisi suspicio uel DOLI et mendacii
uel NEGLIGENTIAE sic amoueat, ut magis miseratione
dignus sit, qui facti sui ignorantiam allegat, quam ut ne-
gligentiae aut doli possit accusari. Sed generaliter scien-
dum est, quae FESTINANTER atque OBITER admini-
strantur, non facile in animis haerere, sed quanto leuiori
opera perfecta sunt, quanto minorem contentionem animi
et uirium desiderarunt, tanto facilius successione rerum
aliarum deleri atque extingui. Igitur supra obseruatum est,
facilius cuique credi FACTI SVBITARII OBLIVIONEM;
quod etiam Pontifex probauit. c. 32. X. de Sentent. Excom-
muni. Quae si uera sunt, non difficilis erit aut anceps dis-
putatio, si de factis grauiter DECUMBENTIVM et aegro-
torum iudicemus

E

Hos

Hos enim constat, in tanta AGITATIONE SPIRITVVM, et humorum perturbatione, uix supremis digitis attingere, quod faciendum susceperunt, ut rei uestigium relinqui et INFIGI ANIMO non posse uideatur. Igitur non solum illorum, quae PER MORBVM ab ipsis facta sunt, OBLIVIONEM ipsis facile ignoscimus, sed ne quidem desideramus, ut rerum antea gestarum recorderentur: cum et ipsa recordatio et repetitio omnium imaginum, in animo relictarum, contentionem aliquam uirium desideret, quae ab illis frustra exspectatur

Qua re perspecta generaliter IUSTINIANVS *Nou. 18. c. 6.* praecipit, ut facilius credamus, illos, qui ex morbo aliquo decumbunt, FACTI PROPRII, eorumque, quae ab ipsis in liberos collata sint, OBLITOS, et tumultu mortis angustiatos, prioris temporis MEMORIAM deposuisse

Haud multo secius de illis sentiemus, qui in magna PERTVRBATIONE MENTIS aliquid egerunt. Quandoquidem enim, qui VEHEMENTIVS animo concitati, aut IRA maxime accensi sunt, aut aliis quibusdam furiis et stimulis uexantur, VEHEMENTER quidem, et CVM IMPETV, res suas administrant, sed CONFESTIM tamen, atque INCONSVLTE, ante quam DELIBERENT, quasi a sensu alienati ad gerendum negotium accedunt; non potest esse obscurum, quae ab ipsis suscepta sint, rerum et factorum, quorum aliud ex alio in illo tumultu nascitur, multitudi-
ne confundi, memoriam illorum confestim obrui et in animo extingui. Igitur dicemus, si quid in tumultu et magna agitatione ab aliquo gestum esse appareat, reum facilius ueniam, aut certe mitiorem poenam promereri, qui ignorantiam et OBLIVIONEM illorum allegauerit, quae ab ipso per IMPETVM suscepta esse comprobentur. PRAESES certe meminit, haud ita pridem ICTOS VITEMBERGENSES

GENSES eiusmodi speciem tractasse: Proponebatur, quendam Lucretium diras incredibiles, horrendas dictu, in ipsum illud Numen, quod omnes cum tremore ueneramur, coniecisse: Producti erant testes quinque, qui se diras illas auduisse affirmabant; sed reum atrocissimis iniuriis multisque incommodis ab aduersario affectum esse, ostendebant, ut uisus sit, cum uerba nefanda euomeret, ab omni sensu alienatus penitus fuisse. Reus pertinaciter negabat, se cuiusdam uel uerbuli uel facti meminisse: exhorrescebat ad ditarum mentionem, quae ab ipso prolatae dicebantur: Dei hominumque ueniam et miserationem expetebat. Secundum ea responsum est, admittendum esse reum; ut iureiurando comprobaret, SE NIHIL ILLORVM RECORDARI: quod cum adstantibus sacerdotibus, magna hominum turba confluyente, animo erecto et confirmato praeslitisset, poena extraordinaria in ipsum animaduersum est; qui, si peccasset CONSVLTO, poenam capitis subire debuisset.

Discebam ab hoc loco, si HOMINES OCCVPATOS et per multa negotia distractos, attigero, qui et ipsi saepius OBLIUIONIS suae ueniam merentur

Neque enim difficulter excusationem inueniunt, qui in magna OCCVPATIONE, ab aliis ad alia transeunt, ut, quae ab ipsis perfecta sint, tenaciter non inhaerescant, sed ipsa uarietate sua et multitudine confestim deleantur. Hoc accidit Caesari AVGVSTO, qui, si litteras scriberet, plerumque litterarum elementa permutabat, et alia pro aliis substituebat, ut breui post, si relegeret, neque quid scripserit, neque quid scribere uoluerit, recordaretur. Hoc enim SVETONIVS TRANQVILLVS a) tradit

Miror etiam, PONTIFICEM MAXIMUM, qui errare non debebat, hoc humanum a se non alienum putauisse, sed

E 2

a) Suet. uit. Aug. c. 88.

sed professum esse, propter negotiorum multitudinem subinde facti prioris quamuis proprii memoriam in animo extingui. Hac enim excusatione INNOCENTIVS III. usus est, si forte rerum sententia excommunicationis ex ecclesia eiectum blandius honestiusque salutasset, cum illud non relaxandi causa fiat, sed per negligentiam, aut IGNORANTIAM, aut OCCUPATIONEM nimiam, ab ipso commissum uideatur. c. 41. X. de sentent. excommunic.

IACOBVS MENOCHIVS a) obseruat, ob hanc causam, ex diuersis PRINCIPVM rescriptis, interdum ANTIQVIVS praesferri, MAXIME si de GRATIA et PRIVILEGIO tractetur: cum PRINCEPS, propter summam OCCUPATIONEM et uarietatem rerum incredibilem, prioris rescripti facile oblitus esse censeatur. Hoc ipse Imperator non obscure professus est, l. 4. C. de Emancip.

Sed non minus hoc priuatis accidit quandoque. Recordor, amici cuiusdam Lipsiensis, uiri honestissimi et eruditi, cui illud aliquando obuenit, ut facti proprii, quamuis egregii, confestim obliuisceretur. Hic iussus erat proximo die ex suggestu sacro uerba ad populum facere, propter casum quendam repentinum. Pridie ab amico inuitabatur, ut disputandi causa in auditorium publicum ueniret. Amicus meus, HONORIS CAUSSA, quod dicunt Lipsienses, subsellia opponentium occupauerat, confestim discessurus, ne Praeses ipsum prouocaret ad certamen. Sed accidebat, ut extemplo a Praeside prouocaretur. Amicus meus nonnihil hac allocutione perturbatus, oratione compta atque luculenta ueniam petebat, et, longa excusatione usus, gratulationis officio desungebatur, finita oratione discedebat. Vix pedem auditorio extulerat, cum ipse, qui haec omnia

a) Menoch. T. IIII. Conf. 350. n. 7.

omnia coram audieram, illi occurrerem, et me mirari ostenderem, cur in tanta occupatione in auditorium uenisset, et tempus oratione extraxisset. Ille se a me ludibrio haberi, suspicabatur: pertinaciter negabat, se uel uerbum emisisse: Ita prorsus oblitus erat sui. Ego uero instabam, et subridens, cur ipse me ita luderet, ex illo quaerebam: me his auribus orationem eius longam atque eruditam auduisse, affirmabam. Tunc uero ipse attonitus, cum illud serio a me dici cerneret, per fidem amicitiae me obtestabatur, ut quid ab ipso dictum factumque sit, ingenue narrarem, cum ipse orationis suae, et quod uel uerbulum dixerit, recordari penitus non posset. Idem ab aliis solite sciscitabatur. Cum omnes consentirent, et nihil illepidum aut inelegans ab ipso dictum esse testarentur, mirifice perturbatus, sancte affirmavit, et per uaria temporis interualla serio ostendit, se illius orationis, et quid in auditorio gestum sit, non meminisse, sed in illa opinione esse, quod tacitus discesserit ex illo hominum conuentu. Sed ualebat amicus meus, et postero die sacram orationem, approbantibus omnibus, habebat. Atque ita quidem de FRAGILITATE humana sentiendum esse existimo

XI

PROBATIO
OBLISSIONIS FACTI PROPRII
MAXIME IN DELICTIS
EXCUSANDIS.

VENIO ad postremum caput, quod in hunc locum distuli, ut de PROBATIONE huius excusationis breuiter admeam. Enimuero, ex his, quae disputata sunt, intelligetur, probationem DIFFICILEM uideri, si quis obtendat,

E 3

se FACTI PROPRII OBLITVM esse. Plerumque enim suspicio est, ne per MENDACIVM haec allegentur: cum quod Imperator ait, l. 14. C. de Hered. instit. nemo tam stultus uideatur, ut factum proprium IGNORET. Sed ipsi tanto difficiliter credemus, quanto magis apparebit, quod necessitas illud mendacium suggerat, ut reus incommode se liberaret

Igitur dicemus, neque in CIVILI, neque in CRIMINALI causa, cum de supplicio quaeritur, IVRIIVRANDO illius credi posse, qui dixerit, SE FACTI PROPRII non meminisse: sed repelli illum, qui in civili negotio, ob supinam negligentiam et facti proprii turpissimam atque incredibilem OBLIVIONEM, auxilium iudicis et ueniam exposcat: in delictis uero, quanto atrocius fuerit peccatum, tanto facilius reum TORMENTIS etiam subici. Hoc enim etiam MENOCHIVS agnoscit. a)

Neque tamen cum illis sentio, qui in civili et in criminali causa reum PRO CONFESSO habent, qui FACTI PROPRII IGNORANTIAM allegauerit, aut, quod nostri ajunt, NESCIENDO responderit, cum de facto eius proprio disceptaretur. Enimuero in DELICTIS apertissimas probationes exigimus, ut constet, alterum omnino DOLO aliquid fecisse, inprimis, si de POENA CAPITALI, aut GRAVIORI quadam controuersia tractetur. Sed de DOLO quidem non conuictus est, qui se facti sui non recordari asseuerat. Neque ficta illa CONFESSIO, quae ex responsione incongrua elicitur, sufficiet ad poenam capitis infligendam, aut sententiam horrendi carminis dicendam.

Itaque eruendae ueritatis duriori remedio utemur, si capitis reus obliuionem facti proprii obtendat. In DELICTIS

a) Menoch. T. I. Conf. 74. n. 16.

CTIS LEVIORIBVS etiam FICTA confessio subinde condemnationi locum facit, ut in illum QVASI CONFESSVM animaduertamus, qui excusatione ignorantiae utatur

Sed quae adhuc dicta sunt, duntaxat locum inuenient, si nulla causa probabilis, si nulla PRAESVMTIO, quam ICTi appellant, reo subueniat, ut credi possit, illum uere FACTI PROPRII oblitum esse. Igitur, si forte de facto ANTIQVO quaereretur, et facinus in magna PERTVRBATIONE animi a reo perpetratum uideretur, etiam in atrocibus delictis ad IVSIVRANDVM tanto facilius reum admitteremus, quanto certius a DOLO, qui maxime punitur, causa etiam FATVA excusat. Enimuero, quamuis non parum absit a FATVITATE, qui FACTVM PROPRIVM ignoret, tamen uidetur audiendus esse, qui ex PROBABILI CAUSSA dixerit, se factum per IGNORANTIAM, et cum nesciret, quid ageret, perpetrauisse. a) Ipse etiam PONTIFEX ab illa sententia non alienus est, ut in delicto etiam grauiori excusatio probabilis ignorantiae et obliuionis admittatur. c. 32. X. de Sentent. Excommunic.

Quae cum ita sint, si CAUSSA quaedam IDONEA OBLIUIONIS, ex his, quae ante adductae sunt, ostendatur, in ATROCIBVS delictis non TORMENTIS, sed IURIIVRANDO ignorantia probabitur, in LEVIORIBVS etiam non statim reo quasi CONFESSO poena inferetur, sed probatio ignorantiae et iusiurandum rei admittetur, quo SE NESCIRE, quod illud delictum perpetrauerit, et si peccauerit, se peccasse per IGNORANTIAM, confirmet. hac enim formula utimur :

Daß er nicht wisse, daß er solches gethan, er auch zu der Zeit, da solches geschehen seyn sollte, seiner Sinnen nicht

a) Menoch. III. Conf. 148. n. 18. et 38. Id. T. VII. Conf. 614. n. 19.

nicht mächtig gewesen, und nicht gewußt, was er eigentlich vorgenommen.

Sed ita quidem in CAPITALI causa, ius dicere solemus. Neque uero in CIVILIBVS NEGOTIIS confestim reus pro CONFESSO accipiendus est, si se FACTVM PROPRIVM NESCIRE in LITIS CONTESTATIONE ostenderit, aut cum de facto proprio iurandum est, ad IVSIVRANDVM CREDVLITATIS se admitti postulauerit. Quamuis enim, ut supra comprobatum est, SVPINAE IGNORANTIAE non succurratur; tamen IGNORANTIA SVPINA dici non poterit, quae ex his causis enata sit, quas supra copiose a nobis accepisti. Itaque cauebunt Aduocati, ne uel ipsi IGNORANTIAM FACTI PROPRII, clientium nomine allegent, nisi causam aliquam PROBABLEM obliuionis, ex his, quae a nobis adductae sint, afferant, neque aduersarium confestim pro CONFESSO habeant, qui EX CAUSSA IDONEA dixerit, se factum proprium NESCIRE, et temporis praeteriti oblitum esse:

Cum in his causis iuriurando CREDVLITATIS locus dari posse uideatur.

VD18

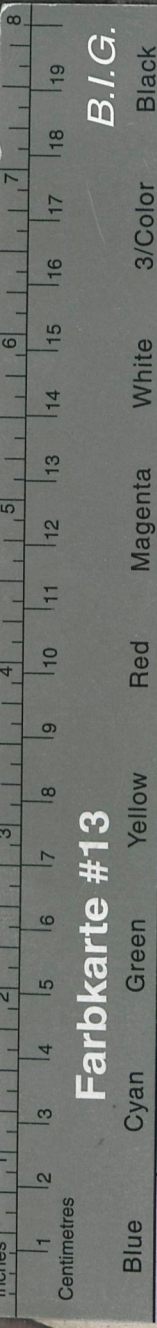
ULB Halle

3

007 793 871

B.I.G.

Farbkarte #13

DE

1741 9/22

ACTA FACTI PROPRII
IN SENATU
CURIAE INNOCENTIAE

11

D. DE CONDUCT. INDEBIT

RAESIDE
LUDOV. CRELLIO D
REGIS POL. ET PR. ELECT
VICARII, CONSILIARIO AV
ET NOVI P. P. ORDINARIO
ALIS ET SCABINATVS ASSESSORE
RIDICI VITEMBERGENSIS
H. T. DECANO

A. Q. S. P. EST. CIO IO CC XXXXI

EDITORIO ICTORVM
DISPVTABIT
DIDERICVS PECKOLDVS
HENCKENDEBRIENSIS

VITEMBERGAE
CURIAE EICHSFELDIANA
MDCCLVII